

⁴² Bîrsenescu, Ștefan: „Schola latina“ de la Cotnari. Biblioteca de curte și proiectul de Academie al lui Despot. Iași, 1957, 71.

⁴³ Sommer: Vita Jacobi... Legrand kiadása, i.m. 43. — Tóth István: Muzsák fellegvára. București, 1977, 87—88. — Thallóczy Lajos: Levelek Heraclides Jakab moldvai vajda és Zay Ferenc kassai főkapitány összeköttetéseinek történetéhez. Történelmi Tár. Budapest, 1890, I. 209—228 és II. 456—473.

⁴⁴ Sommer: Vita Jacobi... Legrand kiadása, i.m. 32. — Honigberger, R.: Cotnari und die reformatorische Bewegung in der Moldau. Mitteilungen zur Geschichte des Deutschtums in Rumänien. 7(1917). nr. 5—6. — Iorga: Un intermezzo de Renaștere apuseană. Istoria Românilor prin călători. I. București, 1920, 178.

⁴⁵ Papacostea, Moldova în epoca reformei, i.m. 74.

⁴⁶ Legrand közlésében: i.m. 84.

⁴⁷ Hurmuzaki: Dicuménte... II/1, 429, nr. CCCXCV.

⁴⁸ Petri: Relațiunile lui... i.m., 52.

⁴⁹ Schmidt, G.: Romano Catolici... i.m., 51.

⁵⁰ Petri: Relațiunile lui... i.m., 41.

⁵¹ Völker, Karl: Der Protestantismus in Polen auf Grund der einheimischen Geschichtschreibung. Leipzig, 1910, 22. — Az angol Johann Forus latin művéből lengyelre fordította „Isten egyháza szörnyűséges üldöztetésének“ történetét, hozzáadva a londoni menekült gyülekezet sorsáról szóló írást is.

⁵² Legrand kiadása, i.m., 177. — Benz, i.m., Kyrios, 1939/40, IV/2, 122.

⁵³ Benz; idem, 117—118. — Bîrsănescu: i.m. 55—89.

⁵⁴ Benz, Ernst: Wittenberg und Byzanz. Zur Auseinandersetzung der Reformation mit dem Griechentum und der östlich-orthodoxen Kirche. — 3 — Melanchton und der Serbe Demetrios. Kyrios, 1939/40, Heft 3/4, 248. — Veress, Andrei: Bibliografia română—ungară. I. București, 1931, 17. — Legrand kiadásában i.m. 60—61: „Heraclides Demetrius. Hic ab Heraclida Jacob, qui Basilicus Despota nuncupatur, propter suam insignem virtutem adaptatur et arrogatur, ac loco Iratris potitur, autoritatque imperiali armis Heraclidarum ornatur, anno Dn. 1558“.

⁵⁵ Idem, 223.

⁵⁶ Podea, III.: A contribution to the study of Queen Elisabeth's eastern policy (1590—1593). Melanges d'histoire Générale, publiée par Constantin Marinescu. București, 1938, 424, 459.

⁵⁷ Andreiu, Ion: Incercările romano-catolicilor de a atrage pe români la biserica papistă. (În special pe cei din Principatele Muntenia și Moldova.) București, 1899, 102—103.

⁵⁸ Wotschke: Kirchengeschichtliches vom rumänischen Kriegsschauplatze. Theologische Literaturbericht, 1917, 29—34.

⁵⁹ Gratiani: De Ioanne Heraclide Despota... Legrand kiadása, i.m. 201.

⁶⁰ Szentmártoni, i.m. 47. — Grigore Ureche azt írja, hogy Despot vajda soci-nianus volt. Ld.: Letopisețul țării Moldovei. Ed. P.P. Panaitescu, București, 1956, 161.

⁶¹ Iorga: Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor, București, 1928, 172. — Szentmártoni, i.m. 51. — Papacostea: Moldova în epoca Reformei, i.m. 75.

⁶² Petri: Relațiunile lui... i.m. 41. — Bîrsănescu: Schola latina. i.m., 57.

DR. IZSÁK VILMOS

A PRÉDIKÁCIÓ MAI KÖVETELMÉNYEI

Az alábbiakban a prédikáció időszerű követelményeit vázoljuk.

1. A prédikáció elégítse ki a lélek szükségleteit és vágyait szoros kapcsolatban Istennel és mindennapi életünkkel. A lelkesznek világosan kell látnia, hogy a hit-, vallás-, szeretet-, testvériség-, munka- és az emberfogalmak új értelmet kaptak, új tartalommal töltődtek fel az elmúlt évtizedek alatt.

A ma vallásos embere feleletet vár arra, hogy a tudomány és a technika nagyszerű eredményeit a világ hogyan fogja az emberiség javára, boldogságára felhasználni. Mikor lesz vége a háborúknak, hogy a tudomány felfedezéseit csak békés építő célra fordítsák, hogy az emberiség élete felvirágozzék és győzzön a kultúra, a technikai haladás, és hogy ezekből az éltető forrásokból mindenki egyformán meríthessen? Hinnünk kell, hogy Földünkön a gyűlölet és ellenségeskedés helyét a szeretet és a béke fogja elfoglalni, a barátság és testvériség kerülnek túlsúlyba az irigységgel és széthúzással szemben. Amikor a vallásos embernek az új életről beszélünk, ezzel hitet teszünk a társadalmi igazságosság mellett, hogy fáradhatatlanul dolgozzunk felebarátaink boldogságaért és a népek közötti jó megértésért. Valljuk, hogy a prédikációban helyet kell kapnia a tudomány világosságának, mely a legnagyobb diadala az emberiségnek, mert ez az Isten dicsőségének kiábrázolódája a hívő emberben is, azáltal, hogy az Istentől nyert tehetségét felszínre hozva, azokat az emberiség szolgálatába állítja. Valljuk, hogy napjainkban a hívő ember is elérkezett arra a magaslatra, hogy mint Isten munkatársa, Ővele és Őáltala kifejlesztheti tehetségeit és továbbhaladhat a tökéletesedés felé. Az unitárius egyház a ma új emberét szolgálja, aki testvéri egységben a legnemesebb feladatok megvalósításában egyesülve és megfeszítve minden erejét dolgozik lankadatlanul a haza felvirágoztatásán. Hazánk egyházai öntudatosan és mély hazafisággal vesznek részt a békéért folytatott küzdelemben.

2. A prédikáció legyen a béke és a háború, a leszerelés és szolidaritás kérdéseinek megválaszolása.

Napjaink legégetőbb kérdése a béke, melyet mindazok veszélyeztetik, akik nem tartják tiszteletben a népek alapvető jogát, hogy önállóan, függetlenségük tiszteletbentartásával határozzák meg saját sorsuk irányát, ami nélkül igazi testvériséget nem tudunk elképzelni.

A béke kérdése egyik legaktuálisabb problémája a prédikációnak. Az unitárius lelkész tudja, hogy bármilyen távol élnek is az emberek egymástól, az utóbbi évtizedekben nagyon közel kerültek egymáshoz. Ennek tudatában nemcsak hangsúlyozzuk a béke fontosságát és imádkozunk érte, hanem mindent megteszünk, hogy a békesség magvait ültessük el a lelkekbe azokkal szemben, akik az élet és a béke ellenségei. Az aktuális prédikációt mindig a béke szelleme hatja át, útmutatást merítve a Bibliából és azoknak küzdelméből, akik egy jobb és igazságosabb világ kialakítására törekednek. A lelkész a szószéken legyen elsőszámú hirdető a békének, s hirdesse meggyőződéssel, hogy az emberek és népek között a béke és szeretet megvalósítható.

A hívő embert jellemzi a szorgalom, békesség, testvériség, alkotás, lelkesedés, szolidaritás, nemes célokért való egységes küzdelem, kitartó munka, áldozatkészség és végtelen odaadás egy jobb társadalom és kultúra létrehozásáért és vágyódás az irodalom és művészet értékes alkotásai után. Mindezeket csak úgy tudjuk kibontakoztatni, ha prédikációinkban azokat a kérdéseket tárgyaljuk, melyek híveinket foglalkoztatják, ha ismerjük azokat a körülményeket, melyekben mindennapi alkotó munkájukat végzik. Az emberi örömet és boldogságot gyakran beárnyékolják az étellel járó szenvedések, a betegségek, természeti csapások, melyek leküzdése szintén egyetemes feladat, hogy kiküszöböljünk mindent, ami Istenországának arculatát eltorzítja. A vallásos em-

ber is boldogság után vágyódik, de amíg helye lesz a földön a bizonytalanságnak, a holnap kilátástalanságának, amíg az éhség árnya borul egyes kontinensekre, boldogságról nem beszélhetünk. A lelkésznek ezekről szólnia kell, erős hittel mint Jézus tanítványának és mint hazánk odaadó állampolgárának. A béke egyetemes és oszthatatlan. E földön minden népnek joga van békességben élni.

Keveset beszélünk arról a hatalmas változásról, ami hazánkban a különböző egyházak között 1949 óta kialakult, és amelyet Iustinian Pátriárka, az Ortodox Román Egyház feje így foglalt össze: „A mindannyiunkat fenyegető veszélyt felismerve, hazánk egyházainak vezetői egymásnak kezét nyújtottak, hogy végleg felszámolják a felekezetek, egyházak közötti viszálykodást, hogy hazánk összes fiai a nemzetiségekkel együtt küzdjenek a békéért és testvériségért, áthatva attól a meggyőződéstől, hogy Jézus sohasem fogja megkérdezni, ki melyik felekezethez tartozik, esetleg azt fogja számon kérni, hogy mennyiben maradtak hűek Istenhez.”¹ Hazánk egyházainak béke- és ökumenikus szolgálatát ma a világon elismeréssel veszik tudomásul. Ugyancsak Iustinian Pátriárka 1966-ban Genfben a béke megvédésének érdekében javasolta „az összes vallások világtanácsának létrehozását”, melynek az lenne a legnemesebb hivatása, hogy szolgálja az egész emberiség legszentebb célkitűzéseit. Ennek nyomán 1970. áprilisában megalakult „Az összes vallások állandó bizottsága” Genf székhellyel, mely azóta is nem annyira teológiai, mint az emberiséget közelről foglalkoztató kérdések vizsgálatával foglalkozik. Ugyanennek az évnek októberében Japánban Kyoto városában összeült az első világkongresszus, melynek keretében előadás hangzott el „a vallások közötti együttműködés a béke érdekében” címen. Az együttműködés útjáról elsősorban el kell háritani az egyházaknak és vallásoknak más vallásokkal szemben táplált minden előítéletét. Ennek egyetlen eszköze a vallások közötti dialógus beindítása. A kyotói kongresszuson a jelenlevők javasolták, hogy az egyházak és vallások vezetői indítsák be a dialógusokat, melyek a vallási konfliktusok kiküszöbölésére vezethetnek. Kyotóban mondták ki a következőket: „Meg vagyunk győződve, hogy a nagy vallások történelmi múltjuk nagy különbsége ellenére is mindent meg fognak tenni azért, hogy az összes hívőket a világ minden részén egy nagy egységbe tömörítsék az igazi béke megvalósításáért. Kijelentjük, hogy eljött az idő, hogy az elkülönülés sorompóit felemeljük, együttműködve a valláson kívül állókkal is, egyesülve egy szent cél eléréseért: a békéért.” A vallások között egy új dialógus vette kezdetét. Az unitáriusok örömmel vesznek részt az ilyen természetű dialógusokban, mert átlépve a szűk vallási doktrínák határait, vallásra és felekezetre való különbség nélkül, azok oldalán állunk és állunk, akik keresztények, és a más vallást követők részére a béke asztalánál, különbség nélkül, helyet ohajtanak biztosítani. Dávid Ferenc óta a tolerancia, béke és lélek szabadságának voltunk szolgálói; ilyen értelemben imádkozunk és szólunk a prédikációban.

3. A prédikáció szüntelenül hangsúlyozza az igazságosság, az egyenlőség, a munkához és az emberséges élethez való jogot a jézusi evangélium szellemében, és azt, hogy mindannyian Isten teremtményei és

¹ Glasul Bisericii. 1949. VIII. 11. sz.

egymásnak testvérei vagyunk. Nem tehetünk különbséget Isten gyermekei között, mert más fajhoz, nemhez és valláshoz tartoznak, mert amint Pál apostol tanítja: nincs zsidó és görög, nincs rabszolga és szabad, nincs férfi vagy asszony, mind egyek vagyunk Jézusban.

Jézus új parancsolatot hagyott ránk, a felebarát szeretetét, hogy félretéve mindazt, ami egymástól elválaszthat, vegyünk részt bármilyen elnyomás alóli felszabadításban, a betegségek felszámolásában, az anyagi és erkölcsi javak igazságos elbírálásában. Tudomásul kell vennünk, hogy nincsenek felsőbb- és alsóbbrendű fajok, Isten egyetlen embernek sem adott ilyen megkülönböztető tulajdonságot, egyformán születünk, fejlődünk, és a halál is egyformán köpogtat minden ember ajtaján. De Isten áldását azok tapasztalhatják, akik becsületes életükkel, munkájukkal és szorgalmukkal bizonyítják be Isten iránti tiszteletüket és hálájukat.

A ma vallásos emberét is érinti a kapzsiság, amely annyi gyűlöletnek és viszálynak forrása. A kapzsiság igájába került lélek csak egy célt ismer: a vagyonszerzést. Korunknak ez a betegsége sokaknak már szenvedélyévé nőtt. A kapzsi ember nemcsak az isteni törvényeket, de az állami rendelkezéseket is semmibe véve és embertársait meglopva, lassan önmagát zárja ki a becsületes emberek közösségéből. A kapzsiság következménye az erkölcsi lesüllyedés. A keresztény tanítás megköveteli híveitől, hogy a jólétet becsületes munkával, tiszta lélekkel és ha kell, áldozattal szerezzék meg. Jézus szigorúan elítéli az erkölcs-telen eszközökkel szerzett javakat.

Amikor a lelkész a munkáról beszél, hangsúlyozza, hogy a munka nem átok Ádám és Éva bűnbeesése miatt, hanem Isten legdrágább ajándéka. A munka forrása az erőnek, az életnek; általa jogot nyerünk a kenyérhez és vívjuk ki magunknak a nagyobb elismerést. Hazánkban a munka becsület és tisztelet ügye, és ezt Alkotmányunk is szentesíti.

4. A prédikáció örök témája a szeretet és az egymás megsegítése.

Jézus legszentebb örökségének a szeretet evangéliumának hirdetését tekintjük. Új parancsolat volt ez kétezer évvel ezelőtt, és ma is időszzerű, mert a szeretet az emberi lélek nélkülözhetetlen oxigénje. A szeretet megvalósítása Jézus számára olyan parancs volt, amiért kész volt a kereszthalált is elszenvedni. Modern világunkban a szeretet meglegének terjesztése a legaktuálisabb feladat. Lehetünk az észnek, a tudománynak legelső művelői, de ha szívünket nem hatja át a szeretet, az általunk terjesztett fény adhat világosságot az embernek, de nem olyant, mely felmelegíti a szíveket is. Nélküle az emberi szív hidegebb, mint a jég, és keményebb, mint a kő.

A szeretet mellett az egymás megsegítését kell hangsúlyoznunk beszédeinkben. Jézus megtanított Isten szeretetére és felebarátaink megsegítésére, melyeket a szeretet szellemében kell gyakorolnunk. Az elmúlt harmincöt esztendő számos példáját nyújtotta az egymáson való segítségnek, melyből az egész nép odaadással vette ki részét. Ennek legszebb példáját az 1970. évi árvíz és az 1977. márciusi földrengés alkalmából tapasztaltuk.

Amikor az egymáson való segítséget helyezzük tanításunk központjába, egy percig sem szabad megfeledkeznünk az emberi természet gyengeségéről, az önzésről. Szeretetünkről csak akkor tudunk bizonyosságot

tenni, ha nemcsak saját, de felebarátunk jólétével is foglalkozunk, nemcsak saját lelkünk üdvösségére van gondunk, hanem erkölcsi követelmény, hogy mások örömeiről, jólétéről és megelégedéséről is gondoskodjunk. E tekintetben fel kell emelnünk szavunkat az elzárkózás, elidegenedés jelenségeivel szemben, melyek az önző lélek egészségtelen megnyilatkozásai. Olyan világban élünk, amikor naponként érezzük, hogy egymás támogatására nagy szükségünk van. Csak ha együtt élünk, együtt osztjuk meg gondjainkat, terveinket, ha kölcsönösen segítjük egymást, teszünk bizonyosságot a felsőbbrendű életünkről. E század ötvenes éveitől kezdve mindjobban felismertük, hogy Isten az Ő képére és hasonlatosságára teremtet, és ezért senkinek sincs jogában a szenvedők mellett kőszívvel továbbmenni. Lehetünk gazdagok tudományban, vagyonban, erőben, szépségben, de ha ezeket nem állítjuk a közös jó és boldogság szolgálatába, semmit sem érnek.

A szeretet mellett ma a szolidaritás lett az a keresztény erkölcsi szabály, mely egymás megsegítése által egy nagy családba akar egyesíteni, mert egy Atyának vagyunk gyermekei. A szolidaritás napjainkban a keresztény erkölcsi rend próbaköve lett. Könnyű szeretni rokonainkat, barátainkat, ismerőseinket, mivel ezeknek törekvései egyeznek a miénkkel. Gyakran csak azokat szeretjük, azokkal vagyunk szolidárisok, akik minket is szeretnek, segítenek, és mennyivel magasabbrendű az a szeretet, szolidaritás, amely nem vár semmilyen viszonzást.

5. A prédikáció témája lehet a természetvédelem problémáinak megválaszolása is.

Rachel Carson amerikai író nő „Silent Spring“ (Néma tavasz) című könyvében elsőként hívta fel a világ figyelmét a klórtartalmú szénhidrátoknak, valamint a szervesfoszfor-tartalmú rovarirtó szereknek az ökológiai egyensúly megbontásában játszott rendkívül veszélyes szerepére. Könyve megjelenése alig néhány hónappal előzte meg az 1963. évi atomcsendegyezmény megkötését, s csak akkor figyeltek fel könyvére, amikor már éppen kezdtek elcsendesedni az atomháborútól és a radioaktivitástól való félelem hullámai. A tudósok nemcsak alátámasztották Carson megállapításait, hanem számos más ártalmas megnyilvánulásra is felhívták a figyelmet.

1971. május 11-én az ENSZ főtitkárának átnyújtották huszonhárom ország 2200 tudósa közösen megfogalmazott üzenetét, amely csaknem 4 milliárd ember nevében figyelmeztetett az emberiséget fenyegető példa nélkül álló veszélyre. Az üzenet aláírói között számos Nobel-díjas tudós is szerepelt. Az üzenet sarktétele: a szennyezés, a környezet: levegő, víz, munkahely, termőföld szándékos-szándéktalan megfosztása önmegújító képességétől pillanatnyi gazdasági vagy katonai előnyök érdekében, kiszámíthatatlan következményekkel járhat. Napjaink égető kérdéseire is felhív a 2200 tudós üzenete, mint pl. a demográfiai robbanás, a rohamos iparosítás, az urbanizáció, az erdők és egyes állatfajok kiirtása stb. Ha nem lépünk fel erőlesen a szennyezés ellen, a természetvédelem érdekében, a helyzet nagyon súlyossá válhat: „vagy mi öljük meg a szennyezést, vagy a szennyezés öl meg minket“ — üzenik a világ tudósai. A napilapok apránként adagolt híreiből a bioszféra-romlás szinte apokaliptikus képe rakható össze, s ez, amint a fentiekben láttuk, még a tudósokban is a civilizáció öngyilkos jellegének aggasztó képzetét kelti.

Miért tartottuk szükségesnek e kérdésre oly nyomatékosan kitérni? Azért, mert a valláslélektan kutatói megállapították, hogy miközben a fizikai környezetvédelem mégiscsak napirendre került az egész világon, a lelki környezet, a pszichoszféra tanulmányozása azonban még csak az előrejelzéseknél tart. A lelkész feladata, hogy a lelki szennyeződés kérdését az evangélium fényében úgy világítsa meg, hogy Isten végtelen jóságában bízva, rádöbentse hallgatóit arra, hogy a vallásos lélek tisztaságának megőrzése milyen fontos számunkra. Hitünk derűs optimizmusa és egymásért érzett felelősségünk tudatában ne apokaliptikus színekben vetítsük híveink elé a jövőndőt, hanem mozgósítsuk a világ lelkiismeretét a lélek- és természetvédelem problémáinak megoldására.

6. Igen aktuális szószéki téma a tudomány és modern technika vívmányai. A vallás részére a tudomány nem jelentett veszélyt, sohasem álltunk szemben a tudománynak az emberiség javára és boldogulására való felhasználásának követelményeivel. Felismertük a tudomány áldását, hogy a betegségek legyőzése, a fizikai munka könnyebbé tétele, a kibernetika, a műszaki-tudományos forradalom, az elektronika és a technika rohamos fejlődése nem ellenségei Istenországának, hanem Istentől származó drága adományok.

A lelkész a szószéken bátran szólhat a tudományos megismerés nagy vívmányairól, mert ezek az összes népek haladását és életszínvonalának emelését vannak hivatva szolgálni. A társadalmi életre gyakorolt döntő befolyásával a tudomány egyre inkább a civilizáció jótéteményeként nyilvánul meg. A tudomány csakis a béke légkörében fejlődhet, amikor az összes népek alkotóképességeik, tehetségük és energiájuk dinamikus erőbedobásával gazdagíthatják a tudomány tárházát.

Az atom titkainak megfejtése, a nukleáris fizika megnyitotta az emberiség előtt a nagy megvalósítások útját a termelőerők fejlesztésében, az alkotó munka tökéletesítésében, a jólét fokának emelésében. De létrehozta a legborzalmasabb pusztító eszközt, az atom- és hidrogénbombát és készíti a neutronbombát is. A lelkészeknek állandóan foglalkoznia kell e kérdéssel, hogy az emberi géniusz vívmányai a haladást, a virágzást szolgálják és ne a halált. A tudósok is egyöntetűen vallják: alkotásaik a népek javára és boldogságára fordíttassanak. Gondoljunk Robert Oppenheimerre és Szilárd Leóra, az atom- és hidrogénbomba előkészítőire, akik halálukig harcban álltak nyugtalan lelkiismeretükkel a Hirosimában és Nagasakiban többszáz ezer ember ártatlan életének kioltása miatt. Robert Oppenheimertől a következő vallomás maradt az utókor számára: „Íme, én lettem a HALÁL — a világ elpusztítója.“

A lelkésznek ismernie kell azt a hatalmas utat, melyet az emberiség a tudomány útján megtett Herodotosztól — Roentgenig; James Watt-tól — Marie Curie-ig; Thomas A. Edisontól — Marconiig; Galileo Galileitől — a Nöbel-díjas Gábor Dénesig és Lomonoszovtól — Henri Coandáig. Az igazi hit serkentője kell legyen azoknak a tudományos kutatásoknak, melyek a béke-korszak és biztonság irányába viszik előre az emberi életet.

7. A prédikáció foglalkozzék az ember nagykorúvá válásának kérdésével. A keresztény ember nagykorúvá válásával egyre mélyebben hatol be a természet titkaiba, és új világképe szinte naponként más és

más színekkel gazdagodik. Számunkra a természettudomány legújabb eredményei nem gyengítik, hanem segítik hitünk megszilárdulását.

Dietrich D. Bonhoeffer jól látta, hogy a lelkész a nagykorúvá lett hívőnek Istenről igen gyakran akkor beszél, amikor az emberi lehetőségek már véget értek. Istenről nem a végeken, hanem a középpontban, nem a gyengeségben, hanem az erőben, nem a bűnben és a halálban, hanem az életben és a jószág közepette kell beszélni. Az egyháznak nem ott kell állnia, ahol minden emberi lehetőség véget ér, hanem életünk horizontján. Bonhoeffer mártírhalálával megmutatta, hogy az igazi lelkész helye a gyülekezet szívében van, mert Isten nem véghatára, hanem örök forrása a vallásos embernek.

8. A prédikációnak aktuális mondanivalója van erkölcsi síkon is. A lelkésznek fel kell ismernie, hogy erkölcsi tekintetben Isten nyílt, bátor és világos tanítást bízott rá. A hívő emberben jelentkeznek olyan negatív jelenségek, mint a cinizmus, erkölcsi nihilizmus, embertelenség, kegyetlenség, féktelen szexualitás, alkoholizmus és a kábítószerekkel való élés, melyek különösen a fiatalság egy részénél jelentkeznek a világ sok táján. Az elvtelen cinizmussal, az erkölcsi nihilizmussal szemben prédikációnkban fel kell ragyogtatnunk az igazság, a jószág, a szépség, a szelídség értékrendjét, a nemes eszményekért, a magasrendű célokért való küzdés alapmagatartását, az „adjad, fiam, a te szívedet nekem és a te szemeid az én utaimat megőrizték“ (Péld 23,26) igazságát.

A kegyetlenségnek és embertelenségnek ezer arca van. Bármennyire is elismerjük, hogy a huszadik század a technikai haladás csodálatos korszaka, sohasem feledkezhetünk meg arról, hogy a nagykorúvá vált ember gázkamrákban hatmillió embert semmisített meg, hogy Vietnamra többmillió bombát dobott, és ma is apartheid szellemében ártatlan ezrek sýnylődnék börtönök mélyén bőrük színe miatt. E téren a vallásos ember is világos, határozott állásfoglalást vár egyházától: „Szeresd felebarátodat, mint magadat“ (Mt, 22,39) szellemében.

A féktelen szexualitást világosan és nevén kell nevezni és megalkuvás nélkül felmutatni a bibliai igazságot: „testetek a Szent Lélek temploma“; „A test nem a paráznaság számára van, hanem az Úr számára“ (1Kor 6,19.13). A szexuális ösztön gátlástalan áradásával szemben mutassuk fel a tiszta szerelem, az Isten rendjéhez igazodó keresztény családi élet szép pozitívumait, melyért államunk is annyit áldoz. Ideje, hogy sorompóba lépünk a felelőtlenül kötött házasságok és válások ellen; alkalmas és alkalmatlan időben hangoztassuk a gyermekkel szembeni felelőséget.

Van és kell hogy legyen mondanivalónk az alkoholizmus elleni küzdelem terén is. Rá kell mutatnunk a szenvedély mélyen rejlő lelki okaira. Hangoztatnunk kell, hogy az emberi felelősségrevonásnál sokkal súlyosabb a családért, gyermekért, embertársért hordozott Isten előtti felelősségünk. Mutassunk rá az alkohol testet, lelket romboló erejére, és hirdessük azt az evangéliumot, melyben az örökélet ajándéka mellett megtaláljuk a test és a lélek jézusi táplálékát: „Meg van írva, hogy nemcsak kenyérrel él az ember, hanem Istennek minden igéjével“ (Lk 4,4).

9. A lelkésznek mondanivalója van az ún. pótvallásokkal kapcsolatosan is. Meglepő, hogy a nagykorúvá lett keresztény embert nem gátolja értelmi fejlettsége abban, hogy a holnap kérdéseire horosz-

kóppal keressen választ, és hányan viselnek szerencsét hozó talizmánt és vézelhárító varázsszereket. Minden haladás, felvilágosultság, nagykorúság ellenére hódít a babonáság: a spiritiszták, okkultisták, excentrikus és eksztatikus szélsőséges szekták tömegeket vonzanak. A valláslélektan világosan látja, hogy mindezek kielégítetlenül hagyott lelki igényre utálnak. Istennel való kapcsolatuk hiánya miatt vákuum támadt a hívő emberek lelkében, és a valláslélektan idejében figyelmeztetett, hogy az ürességet a hamis miszticizmus készséggel és leleményes változatossággal tölti be. A lelkésznek észre kell vennie ezt a jelenséget. Prédikációjában mutasson rá arra, hogy Jézus evangéliuma a tiszta forrás a vallásos ember számára.

A vallás egyik legszentebb hivatásának tekinti a hívő ember nagykorúvá-istenfiúvá való nevelését, de az elburjánzott valláspótlékok elleni küzdelemben éberrel figyel a valláslélektan fenti leleplezésére, és kész megtenni mindent, hogy a lélektanban keletkezett vákuumot úgy gyógyítsa be, hogy a vallásos ember, aki átmenetileg, valamilyen lelki seb miatt hátat fordított a vallásnak, ismét megtalálja Istenét, és megnyugvással vallhassa: Atyám, halott voltam, de rád találtam és az igaz életre feltámadtam. Az Isten, aki szeretet, nem akarja, hogy „némelyek elveszzenek, hanem hogy mindenki találja meg a megtérés útját“ (1Jn 4,16; 1Pt 3,9b).

A lelkésznek — ahogyan Jézus tette — a szószékről azokhoz kell szólania, akik szenvednek vagy örülnek. De nem szabad elfelednünk, hogy a gyülekezeteinket is nevelnünk kell a prédikáció által, melynek örök aktualitása a jézusi evangéliumban megadatott számunkra.

SZABÓ SÁMUEL

A TEMPLOMÉPÍTŐ LELKÉSZ

Id. Kovács Lajos emlékezete

Amíg Brassóban a jelenlegi unitárius templom állani fog, addig minden utód, öröklő nemzedék Kovács Lajos lelkészről mint annak alkotójáról fog megemlékezni. A „nagy“ jelzőt neve mellől soha nem kopthatja le az idő, mert ha voltak is kortársaival harcai, nézeteltérései és vitái, megmaradt életműve kitartó lelkesedésének, erős akaratának és munkája értékének nagyságát hirdeti. Élete, fő célja és eredménye, a templom megépítése mellett még sok minden feljegyzésre méltó eseményben volt gazdag; abból csak a legjellegzetesebbek kiválogatása is gondot ad méltatójának. Ezt a nehéz feladatot próbáljuk meg élete és munkássága részekre való bontásával megközelíteni.

Életvonulata

A Hargita megyei Fiatfalván 1882. március 30-án született. Szülei, Kovács János és Kuti Julianna kis gazdaságban, nehéz munkával keresték meg kenyerüket. Lajos finkszülőfalujában került iskolába. Egyelőre